

Kunsthall Kade in Amersfoort, dat zou een geweldige locatie zijn geweest om een symposium als dit te houden. 'One Way Ticket to Mars', zo heet de tentoonstelling die daar nog net te zien is. Over de rode planeet, de ruimtereis ernaartoe en het opzetten van een kolonie. Met bijdrages van kunstenaars, wetenschappers en vormgevers worden in de tentoonstelling vier verhaallijnen gevolgd: de reis naar en het verblijf op Mars, het verlangen en de heimwee. Het schetst een wereld van verbeelding, ongekende mogelijkheden en keiharde realiteit. Hadden wij daar ons symposium gehouden, dan zouden wij eerst ruim de tijd krijgen om te kijken, te luisteren en te ervaren. Pas later zouden we elkaar ontmoeten en het hebben over de vragen die we waren tegengekomen en onze gedachten bij dat alles.

Bijvoorbeeld deze: Een Nederlandse stichting werkte aan een enkele reis Mars om daar nog voor 2030 een kolonie te starten. Zo'n tweehonderdduizend personen meldden zich aan voor die reis. Na selectie bleven ruim duizend kandidaten over, waaruit de eerste kolonisten gekozen zouden worden.

Zoveel mensen die afscheid willen nemen van de aarde, die alles achter zich willen laten: waarom? En waarom meldden anderen zich niet aan? Dat zegt iets over de kracht van ons verlangen en heimwee. Waar het ons brengt. Of niet.

In de weekendbijlage van een krant las ik: 'We hebben God vermoord en Vooruitgang op de troon gezet.' God en vooruitgang uit elkaar gedreven. Dat lijkt mij niet terecht. Sterker, vooruitgang zou een Godsnaam kunnen zijn, misschien wel moeten zijn. Zit het verlangen naar vooruitgang niet bij ons mensen ingeschapen?

Trouwens: 'mens', hoe rekbaar is dat begrip, als we denken aan mogelijke toepassingen van kunstmatige intelligentie? Mensen, versmolten met technologie. Tot betere mensen wellicht? Lezen we psalm 8 nog een keer vanuit onze wereld van verbeelding, ongekende mogelijkheden en harde realiteit.

Nee, dat symposium daar in Amersfoort had aan een dagdeel niet genoeg gehad.

En ja, al het voorgaande heeft alles te maken met het verkiezen van een nieuwe bisschop. Want in de vacature voor bisschop zou bij de arbeidsvoorwaarden moeten staan dat een museumjaarkaart deel uitmaakt van het pakket. En een ov-jaarkaart. Want hij of zij is als bisschop tenslotte vaak onderweg naar exposities. Om werk te zien van grote namen in grote musea, maar ook onbekend werk in onopvallende galeries.

Diezelfde bisschop zit ook regelmatig in het filmtheater, bezoekt manifestaties en kijkt via NPO-start vele documentaires terug. Hij/zij wordt gezien bij allerlei soortige evenementen waar mensen samenkomen om iets te delen. En dat niet alleen vanwege een uitnodiging.

Want kunst en cultuur zijn de trilharen van de samenleving, soms vervreemdend en nauwelijks herkenbaar. Het zijn de ondertonen van wat zich ontwikkelt. En juist de uitvoeringen waarbij vraagtekens worden gezet staan vaak in de agenda van de bisschop. Om van te leren en te begrijpen, omdat dat zijn of haar werk is. Kunst en cultuur zijn belangrijke werelden in het universum van een bisschop.

Ook in de agenda: ongeplande ontmoetingen. Onderweg tijdens een busreis, in een koffiehuis, een uur op een bankje in het park, in de studieruimte van de bibliotheek... In bekende en minder bekende omgevingen mensen ontmoeten, waarnemen, luisteren en heel soms ook iets terugzeggen, van mens tot mens.

Verbinding zoeken met het onbekende, van nature hebben we die neiging doorgaans niet. Liever beschermen we onszelf, trekken we strepen en is er veel 'wij' en 'zij'. Uit angst om houvast kwijt te raken leven we gescheiden in allerlei eigen werelden.

De kerk kan ook zo'n gescheiden wereld zijn. Met haar eigen taal - met zoveel woorden en zoveel woorden met een hoofdletter - met haar structuren en rituelen. Vervreemd van andere werelden, vervreemd van haar basis, vervreemd van de samenleving. Die kerk beperkt zich tot een deelgebied van het leven. Zet dikke strepen tussen wat wel en wat niet 'des kerks' is. Ik weet dat ik sommigen hiermee tekortdoe, maar hoor het dan als een zorg vanuit mijn persoonlijke ervaringen.

Op de uitnodiging voor dit symposium schrijft aartsbisschop Vercammen over de kerk: 'Door het verlies van haar traditionele plaats in onze samenleving, wordt ze verplicht haar roeping opnieuw te ontdekken.'

Die verplichting tot opnieuw ontdekken van de roeping zou er ook al zonder dat verlies van die traditionele plaats moeten zijn, regelmatig en minstens eenmaal tijdens elke generatie. Niet als een reactie op dat wat je overkomt aan verlies van statuus, maar eerst en vooral als actie uit het eigen verlangen en de eigen gedrevenheid, omdat gelovigen en hun kerk geen genoegen nemen met minder dan leven in overvloed. Werk dat maar uit met een nieuwe invulling van al die grote Hoofdletterwoorden!

Maar voor nu: dank voor dat verlies van die traditionele plaats. Met de oprechte hoop dat de roeping hernieuwd wordt vormgegeven. Want hoe ver durft de kerk te gaan in dat opnieuw ontdekken? Hoeveel lagen worden afgepeld, afgekrabd? Waar staan de strepen van 'heilig, niet aankomen', of is er, knikkende knieën toegestaan, echte ruimte voor heel die zak vol vraagtekens?

En wat blijft er dan over? Blijft er wat over? Hoe ver durft de kerk te gaan?

Vooruitgang. Vanaf het eerste hoofdstuk van Genesis manifesteert zich vooruitgang, wordt de mens geroepen en uitgedaagd om verder te gaan, zijn er visioenen en beloftes; 'naar het land dat ik u wijs', het land van overal en nergens. Als er al strepen getrokken worden, dan niet richting toekomst.

In die zin zou de kerk veel meer moeten doen denken aan een werkplaats, een laboratorium. Daar wordt vanuit het hart van het heil en de rijke potentie van de mens nagedacht over een samenleving die zich aan het ontwikkelen is en over de vergezichten die mogelijk zijn. Zo zou de kerk onderdeel zijn van de vooruitgang en partner in verlangen. Ze zou ook weten te communiceren op een manier die aandacht vraagt, die aankomt en overkomt. Van dat alles herken ik nu te weinig in mijn kerk.

'Het bisschopsambt zou een sleutel kunnen zijn om die historische opgave op een adequate wijze te realiseren.' Het is nog een citaat uit de uitnodiging voor vandaag en ik ben het er mee eens. Maar de mens die die sleutel moet zijn, de bisschop, is niet te benijden. Hij of zij die het laboratorium aanvoert zal heel wat moeten incasseren; zal geliefd én gehaat worden. Want in het takenpakket van de vacature staat onder andere het open doen én openhouden van die zak vol vraagtekens. Onder taken staat ook: onderdeel zijn van diverse netwerken, als noodzakelijke omgeving voor de doorgaande realisatie van de roeping.

U luistert vanochtend naar zes mannen en twee vrouwen, allemaal nauw verbonden aan een kerk - en zeven daarvan ook nog eens beroepshalve. Onze gemiddelde leeftijd ligt ergens rond de 58 jaar.

Ik voel me daar ongemakkelijk bij. Met deze keuze van sprekers is er geen sprake van verbinding, laat staan vooruitgang. Waar zijn de stemmen van andere generaties, van

onderzoekers uit andere vakgebieden dan de theologie? Waar de stemmen vanuit de veelkleurigheid van een samenleving?

Graag dus een netwerk voor de bisschop, met contacten uit allerlei disciplines, waarin nagedacht en gediscussieerd wordt over onderwerpen die ertoe doen voor de mens en het samenleven van de mensen.

Het is één woord dat de vacature voor een nieuwe bisschop misschien samenvat: we zoeken een levenskunstenaar. Maar de kerk die zo'n bisschop zoekt, moet dan ook onder 'wij bieden' durven schrijven: er is hier genoeg ruimte om die kunst ook uit te kunnen oefenen.

Terug naar het begin waar God tot de mens roept: Waar ben je? Ons antwoord zal veelzeggend zijn. Het zal vooral iets vertellen over hoe wij ons leven leven, over onze drijfveren, onze hoop en verlangens, of over het tekort daaraan.

Waar ben je? Een vraag die we wel of niet durven te horen en waar we wel of niet antwoord op durven geven. Allereerst als persoon. Dan als kerk. En dan verder: enkele reis toekomst.

Inge van Maaren